

Olifanten-afschot in zuidelijk Afrika

‘De kritiek is je reinste kolonialisme’

De regeringen van Namibië en Zimbabwe besloten afgelopen nazomer tot afschot van een kleine driehonderd olifanten, verwijzend naar het groeiende aantal mens-dierconflicten onder invloed van de aanhoudende droogte. Die conflicten vormen een reëel probleem in zuidelijk Afrika, bevestigt onderzoeker Stasja Koot. Maar er speelt meer. • Tekst Marieke Enter

Namibië kondigde in augustus aan ruim 700 wilde dieren te gaan afschieten, waaronder 83 olifanten. Zimbabwe volgde een maand later met het voornemen om 200 olifanten te doden. Mede door de aanhoudende droogte liepen de mens-dierconflicten zo hoog op dat er geen andere keuze was, zo meldden de regeringen. En het vlees van de geschoten dieren zou goed van pas komen om in bepaalde *communities* de voedselschaarste te dempen. Het kwam beide landen op furieuze reacties vanuit het Westen te staan. Daar reageerden de regeringen van *Nam* en *Zim* op hun beurt ronduit korzelig op. Stasja Koot, universitair hoofddocent bij de leerstoel Sociologie van Ontwikkeling en Verandering, begrijpt die irritatie wel. Hij woonde en werkte jarenlang in Namibië en komt voor onderzoek nog regelmatig in zuidelijk Afrika. ‘De westerse kritiek verradt een koloniale kijk op natuurbeheer’, stelt hij. ‘Natuurbeheer vinden we prachtig, zo lang het maar gebeurt in Afrika of Zuid-Amerika – en niet hier. Hier vinden we samenleven met een paar wolven al heel ingewikkeld.

Die dubbele standaard komt voort uit koloniale machtsverhoudingen, als je het mij vraagt. Dus ik snap wel dat de Europese kritiek irritaties oproept.’

Rondschuimende olifanten

Zelf ergerde hij zich ook toen hij op de Nederlandse tv iemand van het Wereld Natuur Fonds (WWF) hoorde zeggen tegen dit afschotplan te zijn en te willen ‘opkomen voor de dieren’. Koot: ‘Terwijl het WWF in Namibië een enorme promotor is van de trofeejacht (plezierjacht of jachttoerisme, red). Dat zit in het *conservation model*: inkomsten uit trofee-

jacht zijn cruciaal voor het Namibische natuurbeheer. Het WWF hanteert dus een dubbele standaard: het is oké om dieren te doden voor de trofeejacht, maar het is niet oké als dat gebeurt om de akkers en waterputten van de lokale bevolking te beschermen tegen rondschuimende olifanten. Dat is niet alleen krom, dat is je reinste kolonialisme.’

Mens-dierconflicten vormen een reëel probleem in zuidelijk Afrika, vertelt Koot. ‘En in het daar veelgebruikte model van *communal conservation*, waarbij mensen en wilde dieren samenleven in hetzelfde gebied, vormen ze een gróót probleem’, benadrukt hij. Er bestaat wel een systeem om mensen financieel te compenseren voor schade door wildlife. ‘Stel dat jouw tuintje wordt vertrapt door een olifant, of je koe wordt gepakt door een leeuw, dan kun je dat melden bij het ministerie en krijg je geld ter compensatie. Althans, dat is het idee. Maar in de praktijk hebben

Beren- en olifantenradar

Om mens-dierconflicten te reduceren, wordt in Bulgarije momenteel de Human-Bear Conflict Radar getest, deel van het promotieonderzoek van Anna Davison (Earth Systems and Global Change Group). Die stoelt op dezelfde *digital twin-technologie* als Koen de Konings bekende kraanvogelradar: met realtime meldingen van waarnemingen en een voorspelde bewegingsradius. Ook duidt de radar het risico op confrontaties, op basis van historische data over mens-beerconflicten en eigenschappen van de lokale leefomgeving, zodat natuurbeschermers tijdig maatregelen kunnen nemen. Voor zuidelijk Afrika bestaan plannen om een olifantenvariant van die radar te ontwikkelen. Promovendus Franziska Steinbruch is daar onlangs voor aangetrokken. Zij gaat in gesprekken met lokale boeren onderzoeken hoe zo'n radar hen het beste van dienst kan zijn.

veel mensen helemaal de middelen niet om zo'n melding te doen - zeker de meest gemarginaliseerden niet, die vaak zeer afgelegen wonen.'

Moeizame vleesverdeling

Koot is überhaupt kritisch op het idee van communal conservation, dat op twee pilaren leunt die economische ontwikkeling moeten brengen: toerisme en trofeejacht. Het laatste brengt daarbij vaak nog meer op dan het eerste. Koot: 'Het probleem is dat maar een hele kleine selectie van de bewoners iets terugziet van dat geld. Hetzelfde geldt voor het vlees. Officieel is het vlees uit de trofeejacht bestemd voor de lokale gemeenschappen, maar dat gaat doorgaans heel moeizaam.'

Hij vraagt zich dan ook af wat er gebeurt met het vlees van de dieren die nu op

aanwijzing van de regeringen worden afgeschoten. 'Ik heb mijn contacten in Namibië gevraagd: weten jullie hiervan, profiteren jullie hiervan, naar wie gaat het vlees? Niemand die het weet. Ook mijn contacten bij de San niet (een etni-

'Natuurbeheer vinden we prachtig, zo lang het maar gebeurt in Afrika of Zuid-Amerika – en niet hier'

sche groep die vroeger Bushmen werd genoemd, red.), terwijl zij tot de meest gemarginaliseerde groepen behoren. Hun onbekendheid hiermee is veelzeggend: welke etnische groepen krijgen dan dit vlees, en op basis van welke criteria?'

Trofeejachtlobby

En er speelt meer, weet Koot. 'De Namibische regering heeft laten weten het afschot 'netjes' te doen, met professionele jagers. Dat betekent: met mensen uit de trofeejachtindustrie. Want zij worden beschouwd als professionele jagers; jagende lokale mensen worden gezien als stropers – trofeejacht is legaal, stropen is illegaal. Ik vraag me af of de trofeejachtlobby een vinger in de pap had bij het besluit om olifanten te gaan afschieten. Het is een enorm rijke en invloedrijke industrie in zuidelijk Afrika. Misschien hebben zij gelobbyd, om zo nog wat meer geld te verdienen en tegelijkertijd hun imago op te krikken?'

Tot slot sluit Koot evenmin uit dat het besluit tot afschot mede is ingegeven door politiek opportunisme. 'We leven in tijden van symboolpolitiek. Vergeleken met het totale aantal wilde dieren in deze landen is het aangekondigde afschot vrijwel niets, minder dan een druppel op de gloeiende plaat. Hetzelfde geldt als je het afzet tegen de trofeejacht, waarbij aan de lopende band dieren worden geschoten. Afschot van deze omvang is eigenlijk helemaal geen issue. Dat het toch groot nieuws werd, kan te maken hebben met politieke overwegingen. Politici kunnen er mooi een statement mee maken: kijk ons eens goed bezig zijn voor de mensen die het zwaar hebben. Eigenlijk net zoals Nederlandse politici die de vluchtelingencrisis uitroepen: vooral voor de bühne.' ■

In Namibië leidt droogte tot steeds meer mens-dierconflicten • Foto Shutterstock